

namestu voščila: „srečen pot!“ sramotilno kričala za nami, kar nam je očitno kazalo, kako prijetni gosti da smo nekaterim Talijanom.

Vozeč se v 3. razredu sprevideli smo dalje, kaki reveži so oni popotniki, ki se na Talijanskem dolgo časa morajo voziti v vozovih tega razreda. Na naših avstrijskih železnicah so sedeži tudi v vozovih 3. razreda zložni; okna so pripravna, da se tudi sedé skoz nje more gledati; tudi imajo priredjene police in kaveljne, na katere se prtljaga pokladati more. Pi talijanskih vagonih 3. reda je vse drugačno, neizrečeno priprosto, nepripravno, neukretno. Vhoda sta v vozove te vrste na vsaki strani le dva, in to na koncéh. Sedežev je štiri vrste, po podolgoma vravnanih, tako da je po dve in dve vrsti popotnikov eden proti drugemu obrnjenih. Klopi so tako ozke, da bi popotniki, če bi tudi prostora bilo, le s težavo, ali celó nemogoče na njih ležali. Nasproti sedeči popotniki drug drugemu s koleni dosežejo. O kaki polici ali kaveljnu, kamer bi se kaka stvar položila ali obesila, ni duha ne sluha. Ako je vagon s popotniki natlačen (kakor je bil naš), ni za prtljago drugemu prostora, kakor nesnažna tla pod sedežem, ali pa lastno naročje. Oknica so zeló taka, kakor pri naših zidanih hlevih, na pr., kake 3 čevlje široka in kakega 1½ čevlja visoka, vravnana pa tako visoko pod vagonovim vrhom, da popotniki ne morejo gledati skoz nje, če ne vstanejo. Tudi pri svitli noči bi se bilo tedaj komaj videlo, po kakih krajih se vozimo. V gosti tmini, kakor je bila namreč tisto noč (mlaj je bil 26. rožnika, toraj pred 2 dnevi), bi se bil človek zastonj vèn oziral.

Da pri tako narodnih sedežih na kako spanje ni bilo misliti, je očitno. Le to, da sem prejšnji dve noči le malo spal, zatisnilo mi je od časa do časa za kak trenutek vtrujene oči.

Pri nas po Avstrijskem na postajah pové konduktêr imé kraja in čas postanka. Po Talijanskem te navade ni. Ni se povedalo, kje smo, in koliko časa postojimo; le če je kdo zapustil vagon, jel je konduktêr hripavo kričati: „Partenza“ (kar se menda pravi, na pr.: urno nazaj v vozove). Al malo se menijo popotniki za ta klic, tako da jih je bilo skor treba s silo gnati nazaj v vozove. V misel naj vzamem tudi signalnih zvoncev. Na naših kolodvorih so tako veliki, da se njihovo donenje razlega tudi po zeló obširnih kolodvorih. Po Talijanskem so ti zvonci, boljše: zvončki, le kakor kaka otročja igrača, mali, drobni, in prav velikokrat so se romarji šalili, ko so čuli zabingljati slaboglasni zvončič.

Ko je v jutro 29. junija, t. j. v visoki praznik sv. Petra in Pavla, prvakov apostoljskih, jel svitati zór, bilo je tako občutno mrzlo, da se bi bil gotovo do škode prehladil, ko bi ne bil imel „plaida“, to je, velike zimске rúte seboj. Tu sem previdel in hvaležno spoznal, kako prav so imeli na ljubljanskem kolodvoru ob našem odhodu milostni proš gosp. dr. Jarec, ko so mi (name-ravajočemu, da bi bil „plaid“ ondi kakemu prijatelju izročil, in ne ga vzel na daljno pot v vročo spodnjo Italijo) prijazno rekli: „Boga zahvali, da ga imaš pri sebi; v nočni vožnji čez Apenine ti bo jako dobro služil“.

In res bilo je tako. Vozili smo se ravno proti jutru skoz apeninske soteske, ki so mi v potopisih nikoli dosti ne prehvaljeno lepoto doljne Italije kazale ravno v nasprotni meri. Doline ozke, neprijazne; zemlja črnorujava, pusta, nerodovitna; stavbe železnične pa vse take, kakor bi jih nikdar ne iskal in pričakoval pri onem narodu, ki se šteje gledé zidarske umetnije menda za prvega vse zemlje. Nikjer ni bilo videti nič odveč lepega, pa tudi kaj preveč trdnega ne. Edino, kar je bilo dobro, bila je urna vožnja. Vozili smo se kot br-

zovlak, in to tako naglo, da sem večkrat mislil: „če šine vlak iz tira, komaj bodo malo naših kosti pobrali skup.“ Kakor hitro se je bil dobro zaznal dan, opazil sem prav na vsaki postaji deloma srenjsko, deloma državno stražo (žandarje). Gledé na jakinske neprijaznosti mislil sem si prec: „vlada gotovo vé, da liberalnim Talijanom naše slavjansko romanje ni po volji, boji se toraj kakih škandalov, in da bi te zabranila, ukazano je povsod straži, naj bo na to opazna“.

In kaj smo še videli po teh goratih krajih? Vkljub visocemu prazniku zapazili smo, da so ljudje delali na poljih, kakor bi bila pratika kazala zadnji delavnik v letu. Kosili, kopali, želi so, kakor paganski divjaki kje tam Afriki ali Avstraliji. Poljaki so se hudo srđili nad temi suroveži in pretili jim s pestmi iz vagonov; oni pa so debelo zijali iz polj na nas. Mislil sem si pač: „Kakoršna vlada, taki podložniki.“ Ali duhovščina za take nerodnosti na take visoke praznike vé, komaj se zamore misliti. Da bi postavil temu onečastenju malo nasprotje, odprl sem si okno vagona, in — ne bodi Bogu oponošeno! — jel prepevati sprelepo našo slovensko pesem:

Pridi vsa kršanska čeda,
Čast apostelnom zapoj!

Sčasoma se je svet vendar jel malo bolj prijazen kazati, okolica se odperati. Prvi veči kraj nam je bilo mesto Foligno, ki stoji blizo železnice v jako prijetni stranski dolinici, in še dokaj bolj lepem položaji. Nekaj mesta je v ravnini, mnogo pa ga je pozidanega na griči, ki se v ozadji precéj visoko nad planoto vzdiguje.

Vozečim se naprej po odprtem svetu sredi dobro obdelanih polj bilo nam je naslednje, zopet večje mesto Spoleto, ki ima tudi jako lepo lego in položaj. Iz daljave presoditi mora še nekoliko večje biti, kot Foligno. Zlasti cerkvá je videti mnogo.

Tretji veči kraj, do katerega smo dospeli v hitri vožnji, bilo je mesto Terni. Planota je tu zeló obširna, prijazna, polja jako dobro kultivirana. Tukaj se železnica cepi na dva oddelka. Levi, po zemljevidu soditi nekoliko daljši, pelje preko mesta Rieti; naš vlak pak je oddrdral po desni, na videz nekoliko krajši progí. Privozili smo iz ravnin zopet v skalnate ožine, peljali se skoz več predorov, in dospeli kmalu zopet na veliko postajo Orte. (Dalje prih.)

Zabavne stvari.

Blag spomin na Hercegovino.

Kar Vam tu pripovedujem, dragi „Novičarji“, go-dilo se je l. 1878., ko je naša slavna armada posedla Bosno in Hercegovino.

Preteklo je še le nekoliko tednov, kar so „Novice“ prinesle jako zanimiv spis o letošnjem dalmatinskem in hercegovskem uporu, katerega je moj prijatelj J. V. prav lepo popisal. Če prav ni še dokončan, vendar me je spodbudil, da primem za pero in vam napišem sledeče:

Vrgorac je trg, pa ne z obilno obrtnijo kakor naš Tržič; tudi ne leži na Gorenjskem ampak ravno na meji dalmatinski in hercegovinski. Pod njim proti Hercegovini razprostira se prijazna planjava, katera rodi obilo sladkih fig, mnogo kislega grozdja in rumene koruze. Po njej vije se klavrno plitvi potok, tu malo hitreje, tam pa zopet tako počasno, da bi človek kmalu obupal, ako priteče ta vodica kedaj v isto reko, katera se imenuje Neretva.

Imé potoka, čegar počasni tek Vam tu popisujem, všlo mi je iz spomina, kajti pretekla so uže štiri za-me

jako viharna leta, kar sem se v svoji neizrekljivi sreči kot novorojeni rezervni in v Hercegovino prepeljani častnik sprehajal po močvirnatih njegovih livadah. Na drugi strani te planjave, to je, trgu Vrgoracu ravno nasproti dviguje se sivo skalnato in robato robovje precéj dolgočasno proti nebu. Na najvišem vrhu stoji mala trdnjava, pod njo pa hercegovsko mesto Ljubuška.

Ako hočemo to trdnjavo imenovati trdnjavo Ljubuško, omeniti moramo takoj, da ona ni bila več trdna, ampak uže precej razdrta. Od 15. avgusta do 15. septembra l. 1878. bil sem namreč poveljnik tej trdnjavi. Zapovedoval sem 60 pešcev, osem topničarjev in eno dalmatinsko mulo, katera je imela častno nalogo, da nam je iz mesta donášala vode in druge raznovrstne stvari, ki so tam doli življenju človeškemu neobhodno potrebne, kakor: kruh, meso in štupo zoper bolhe.

Trdnjava Ljubuška znamenita in očitna je samo od daleč; ako bi jo pa, dragi „Novičar“, pogledal blizo, bal bi se gotovo, da jo sv. Medarda dež spere v dolino. Isto tako bil je tudi nje notranji drob uže ves razjeden in zamotan. Prostori te trdnjave vgajali bi gotovo bolj tistim domačim živalim v stanovanje, katere imajo namesto dlake ščetine, namesto gobcev rilce ter pri nas po stari navadi v svinjakih stanujejo. Kot poveljnik izbral sem si v svojem stanovanju najlepši prostor za svoje ležišče, na katerega sem po lestvici, kakor kokoši, plezal. Vojaki prenočevali so pa najraje pod milim nebom, kajti tožili so, da jih v istih sobah vso noč po životu nekako čudno ščiplje in grize, kar so, kakor se je pozneje natančno dokazalo, provzročile male šestonožne živalice, katere pri nas preganjamo navadno s štupo in žavbo.

25. dan avgusta bil je jako soparen dan. Sivi oblaki podili so se od severa proti jugu, kakor bi se jim mudilo, da preje pridejo iz te žalostne in puste dežele, katera je nerodovitnejša nego naš Kras.

Proti večeru prenehala je vročina uže toliko, da bi nam bil toplomer, ako bi ga ravno bili pri rokah imeli, pokazal v senci samo kakih 24 stopinj toplote.

Ura bila je ravno pet, ko pripriha v eni sapi, kakor kovašk meh, iz mesta gor vojak, ki mi izroči list papirja. Prečitam urno; v pismu stalo je napisano sledeče: „Ravno sem poizvedel, da nameravajo Turki še to noč napasti trdnjavo ter se polastiti v nji nakopičenega orožja in smodnika.“

Dragi bralec, verjemi mi, ko sem te vrstice prečital, bilo mi je tako čudno pri srcu, da mi je, sam ne vem, zgolj poguma ali bojazljivosti, kar zastajala sapa. Da ne pozabim, omeniti moram, da mi je te vrstice pisal moj poveljnik, precej visok častnik z zlatim ovratnikom, srebrnimi zvezdami in rudečim nosom. Povedal mi je v istem listu dalje, da moram biti sè svojimi vojaki pripravljen vsak trenutek na boj. To pa ni mala stvar! Zato sem brez zamude sklenil, braniti domovino proti turškemu vragu do zadnje kapljice krvi, ter se podal k svojim vojakom.

„Vojaki, velika nevarnost nam preti!“ S temi besedami pričel sem namreč svoj govor, v katerem sem jim natanko razložil, kaj ima vsak storiti, ako bi nas ponoči napadli Turki.

Bilo je uže pozno; ves truden se vležem na pare trpin, to je, na svoje ležišče. Sabljico položim na levo, revolver pa na desno stran postelje, spravim Malovrhove „poezije“ pod zglavje (takrat bil sem namreč zaljubljen in sem te pesmi, ker „Haderlapova ljubljanska pisma“ še niso izšla, jako pridno prebiral) ter zaspim, pa ne zarad poezij, ampak zarad vtrujenja.

Pa glej! kar čujem klic: „Halt, wer da!“ „Halt, wer da!“ — Memo okna se zabliška — bum!

Kakor bi trenil, planem kviško, zgrabim sabljo in

dirjam po stopnicah dol, kjer mi uže sluga nasproti priletí in komaj jeclja: „Turki so tukaj“ ter se trese kakor šiba na vodi.

To pa ni „špas“ — sem si mislil in se naravnost podal k straži, katera je vstrelila in je stala tik mojega stanovanja. Kaj je? Straža mi odgovori, da je dobro videla, da se je nekdo bližal trdnjavi, samo razločiti ni mogla, kedo. Klicala je toraj trikrat „Halt, wer da!“, ker se pa nikdo oglasil ni, je strelila.

Kedo bi si ne mislil, da se je hotel kak Turek prilaziti trdnjavi? Vojaki posedli so v trenutku vse zidovje, potem je bilo vse tiho in mirno.

Bleda luna skrila se je za sive oblake, kakor bi ne hotela pričati bližajočemu se krvavemu prizoru, kajti pričakovali smo, da bodonas vsak trenutek napadli Turki.

Čakali smo; vsem je bilo nekako čudno pri srcu. Od daleč zaslišalo se je čudno stokanje, morda stokanje istega predrznega nesrečneža, ki se je približal trdnjavi in ga je morda zadela krogla. Potem je bilo zopet vse tiho; le netopirji frfetali so sem ter tje in iz daljave slišalo se je zdaj in zdaj enoglasno, ponoči jako neprijetno petje slovanskega, v teh krajih pa uže poturčenega čuka.

Turkov pa le še ni bilo. Skoraj se je jelo uže dani in čakali smo jih še vedno, kajti trdnjavinih vrat nismo smeli odpreti, da bi pogledali, kaj tam stoče. Saj bi bila to tudi lahko kaka zvižaja, da bi nas zajeli, in to smo dobro vedeli, da je Turek ves pasji in zvit kot kozji rog. Boljše je toraj nekoliko potrpeti in počakati, kaj nam pokaže beli dan.

Na skali sedé premišlujem, kako bi bilo lepo, če bi nas Turki napadli; mi bi jih pretepli, gotovo bi kmalu kinčal zlati križec moje prsi. V tem premišljevanju sem zadremal, kar me pokliče moj sluga in mi pokaže stvar, katera je zunaj trdnjave, kakih štirideset korakov od zidovja ležala v svoji krvi na tleh.

Pa kaj je to? Ali je to isti izdajalec, ki nas je hotel zalaziti in katerega je krogla v istem trenutku zadela, ko se je prikradel do trdnjavinih vrat? Pogledamo natančneje.

Pa vsaj! To ni Turek, ki tam leži v svoji krvi, stoka in brca z nogo, to ni naš sovražnik, to še človek ni, ampak — osel.

V Hercegovini se namreč živina pase vse noči, ker ljudem primanjkuje hlevov in krme. Nedolžni osliček, nadejaje se nič hudega, prikoračil je ponoči do trdnjave, da bi si tu poiskal kake skorjice kruha ali kak drug jedljiv ostanek. Straža, katera ga v temi ni spoznala, zakričala je nad njim: „Halt, wer da!“ Revež se je prestrašil, in ker ni bilo mogoče, da bi v enem mesecu zatrosili v Hercegovini toliko kulture, da bi vsak osel razumel nemški, se je spustil v tek, straža, katera ga ni poznala, vstrelila je za njim ter ga zadela skozi zadnjo desno nogo v trebuh. Ko smo ga zagledali ležati v krvi, hiteli smo k njemu; revež pogledal nas je še enkrat prav milo, pobrcal z levo nogo in izdihnil svojo oslovsko dušo za zmiraj kot žrtva nemške kulture!

E. K.

Mnogovrstne novice.

* *Oblak se je vtrgal* 9. dne t. m. v Veršecu na Ogerskem. Dež namešan z debelo točo je kar iz škafalil. V kratkem času je potok Mesić silno narastel, noseč s seboj vse, kar je dosegel. V mestu, kjer te nesreče niso pričakovali, so bile naenkrat niže ležeče hiše polne vode. Do prsi visoka voda je drla po mestu, tako, da stanovalci še iz hiš niso mogli bežati. Kmalu pa pojenja velika povodenj in vse se zbira na mostovih, da